

Nyheter från IFN

nr 3 • 2021

Myter och fakta i ojämlikhetsdebatten

Foto: istock.com/Nazan Akpolat

Ojämlikhetsdebatten präglas av flera felaktigheter och myter. Det menar Daniel Waldenström, IFN, som skrivit artikeln "Facts and Myths in the Popular Debate about Inequality in Sweden" tillsammans med Anders Björklund, professor emeritus vid Stockholms universitet. Där listar de flera av de missuppfattningar som de menar är återkommande i debatten.

Ett av grundproblemen är att ojämlikhet är ett mångfacetterat fenomen men att många debattörer bortser från det, säger Daniel Waldenström:

– Nivån kan anses låg eller hög beroende på vad man jämför med, och trender kan vara känsliga för start- och slutår. Ett annat problem är att den underliggande statistiken över inkomster och förmögenheter ofta är bristfällig. Det innebär att serier och resultat måste tolkas med stor försiktighet men tyvärr sker det alltför sällan i debatten.

Daniel Waldenström och Anders Björklund listar flera myter. En är påståendet att Sverige blivit ett mediokert land i jämlikhetsligan, en annan att inkomstskillnaderna har blivit mycket stora i Sverige. Flera av de vanligt

förekommande utsagorna i debatten tar sin utgångspunkt i förhållandet i Sverige på 1980-talet, skriver Waldenström och Björklund, men de frågar sig om det är lämpligt eftersom den svenska ekonomin då befann sig i en djup strukturkris.

Varför har myterna uppstått?

– Jag kan bara spekulera, men det ligger nära till hands att det finns en politisk agenda som styr ens verklighetsuppfattning. När man beger sig ut för att söka stöd för denna, väljer man ut belägg och tolkar data på ett sätt som bekräftar ens förutfattade mening, säger Daniel Waldenström.

Ni skriver om att flera av felaktigheterna beror på brister i den officiella statistiken. Vilka då?

– Några fel beror på att inkomster inte är fullt jämförbara före och efter skattereformen 1991, vilket påverkar slutsatser om ojämlikhetens långsiktiga utveckling. Datainsamlingen har förändrats flera gånger från urvalsbaserad intervjuundersökning till registerbaserad totalbefolkning. Förmögenhetsstatistiken är närmast obefintlig. Undantaget är några år på 2000-talet då SCB sammanställde ett särskilt förmögenhetsregister, men även det hade stora luckor eftersom det inte innehöll tillgångar i onoterade bolag eller långsiktigt sparande i pensioner eller andra försäkringar.

Frågan om ojämlikhet förespås av vissa bedömare ta stor plats i kommande valrörelse. I er debattartikel skriver ni att ni är rädda för att politikerna kan dra fel slutsatser. På vilket sätt då?

– Ekonomisk politik handlar i hög grad om prioriteringar. Frågor om var utgifter ska läggas, vilka skatter som ska höjas och sänkas och så vidare, är frågor som beror på såväl ideologi som samhällsanalys. Om politikerna får en felaktig bild av samhället från en snedvriden fördelningsdebatt, kan det leda deras prioriteringar och beslut i fel riktning. Fakta och forskning om inkomstfördelningen måste alltid presenteras på ett sakligt och nyanserat sätt. Först därefter kan den politiska processen sätta igång med sina mer ideologiskt styrda prioriteringar, avslutar Daniel Waldenström,

som hoppas att vi kommer att se en fortsatt debatt om ojämlikhet men med ett bättre faktaunderlag:

– Om fler får upp ögonen för dessa viktiga, men komplicerade, aspekter av fördelningsfrågan, så kan vi se fram emot en bättre och mer sansad samhällsdiskussion om en av vår tids stora frågor.

Studien finns här: <https://www.ifn.se/publikationer/working-papers/2021/1392/>

Forskarna har även skrivit en debattartikel i *Dagens Nyheter*. Den finns att läsa här: <https://www.dn.se/debatt/sverige-ar-inte-ett-land-med-stor-och-vaxande-ojamlikhet/>

Mer om Daniel Waldenström

Daniel Waldenström forskar främst om ekonomisk ojämlikhet, skatter och finansiell utveckling. Han är också ansvarig för IFN:s skatteforskningsprojekt.

Foto: Karl Gabor.

Daniel Waldenström är anställd på IFN sedan 2016 och har tidigare bland annat varit verksam vid Uppsala universitet och gästprofessor vid Sorbonne och Paris School of Economics. Han disputerade i nationalekonomi 2003 vid Handelshögskolan i Stockholm och i ekonomisk historia vid Lunds universitet 2009.

Ny podd: Varför flyr väljarna?

Väljarna lämnar de etablerade partierna till förmån för populistiska uppstickarpartier. Anledningen är att de etablerade partierna har blivit alltför lika varandra. Det menar statsvetaren Johan Wennström, IFN, som är aktuell med artikeln "Moral Consensus and Antiestablishment Politics" som publiceras i den vetenskapliga tidskriften *Independent Review* i sommar.

Han baserar sin artikel på den amerikanske socialpsykologen Jonathan Haidts teori om moraluppfattningar och applicerar den på svensk politik. Hör Johan berätta om sin forskning i IFN-podden som finns på www.ifn.se samt stora plattformar där poddar finns såsom Spotify, iTunes och Libsyn.

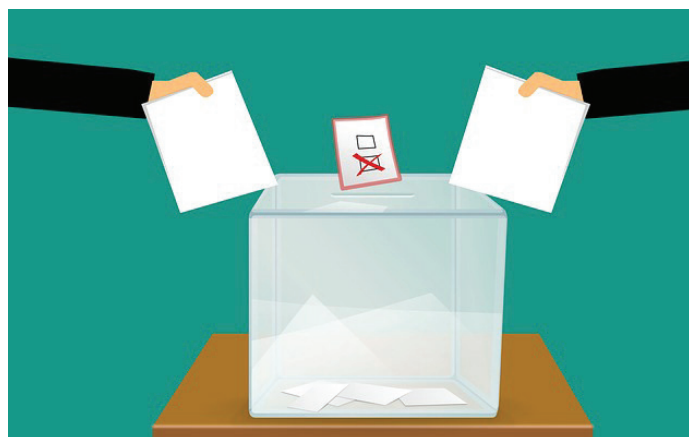

Illustration: Istock.

Från fattigdom till innovation

Thor Berger och Erik Prawitz, IFN, visar tillsammans med kollegan David Andersson, Uppsala universitet, hur det svenska järnvägsnätet bidrog till Sveriges omvandling från ett fattigt jordbruksland till ett av världens mest innovativa länder. Studien "Making a Market: Infrastructure, Integration and the Rise of Innovation", är accepterad för publicering i *Review of Economics and Statistics*. Forskarna visar bland annat hur uppfinnare på mindre orter kunde sprida sina uppfinningar till de växande storstäderna tack vare järnvägen.

Erik Prawitz och Thor Berger. Foto: Karl Gabor.

IFN:s forskning presenteras först i ett working paper. Nästa steg är publicering i vetenskapliga tidskrifter som är peer reviewed. Här är några av de artiklar som nyligen accepterats för publicering.

Henrekson, Magnus, Odd Lyssarides och Jan Ottosson. "The Social Background of Elite Executives: The Swedish Case". *Management & Organizational History*.

Sverige beskrivs ofta som ett land där den sociala rörligheten är hög, men forskningen visar samtidigt att rörligheten minskar kraftigt strax under toppen av inkomst- och förmögenhetsfördelningen. I denna uppsats studeras den sociala bakgrunden hos en extrem elitgrupp i samhället: vd:arna för de 30 största svenska börsnoterade företagen. Resultaten visar bl.a. att även om socialgrupp 1 är kraftigt överrepresenterad så har en betydande andel av dem som är födda före 1950 arbetarbakgrund.

Bjuggren, Carl Magnus och **Magnus Henrekson**. "Female Self-Employment: Prevalence and Performance Effects of Having a High-Income Spouse". *Small Business Economics*.

Denna studie visar att egenföretagande utgör ett alternativ för kvinnor att stanna kvar på arbetsmarknaden samtidigt som de har kontroll över sitt arbetsschema och sin fritid. Genom att kvarstå på arbetsmarknaden undviker de den stigmatisering som det kan innebära att vara hemmafru.

Andersson, David, **Thor Berger** och **Erik Prawitz**. "Making a Market: Infrastructure, Integration and the Rise of Innovation". *Review of Economics and Statistics*.

Forskarna visar hur det svenska järnvägsnätet bidrog till Sveriges omvandling från ett fattigt jordbruksland till ett av världens mest innovativa länder. Genom att järnvägen länkade samman företag och uppfinnare i olika delar av landet kunde uppfinnare på mindre orter utveckla innovationer som kunde säljas till företag i de växande storstäderna.

Boberg-Fazlić, Nina, Maryna Ivets, **Martin Karlsson** och **Therese Nilsson**. "Disease and Fertility: Evidence from the 1918 Influenza Pandemic in Sweden". *Economics and Human Biology*.

Forskarna undersöker hur 1918 års influensapandemi, Spanska sjukan, påverkade barnafödandet i Sverige. De finner att fertiliteten 1919–1920 steg i områden som drabbades hårt av epidemin i jämförelse med områden där en mindre andel av befolkningen dog. På längre sikt sjönk dock fertiliteten i områden där många människor miste livet.

Svensson, Roger. "Patent Value Indicators and Technological Innovation". *Empirical Economics*.

Patent kvalitetsjusteras här i syfte att mäta teknologiska innovationer. Sannolikheten för innovation samvarierar positivt med både längden på patentförnyelsen och patentfamiljens storlek, men bara svagt positivt med patentciteringar. Sannolikheten för framgångsrika innovationer är däremot bara positivt korrelerad med patentförnyelse.

Bergh, Andreas, Gissur Ó Erlingsson och Emanuel Wittberg (kommande). "What Happens when Municipalities Run Corporations? Empirical Evidence from 290 Swedish Municipalities". *Local Government Studies*.

Antalet kommunala bolag i Sverige har nästan tredubblats sedan 1970-talet, men antalet varierar kraftigt mellan kommuner. Denna uppsats visar att invånare i kommuner med fler sådana bolag inte är mer nöjda med den kommunala servicen. Däremot har kommuner som äger många bolag i genomsnitt högre kommunalskatt och associeras med mer uppfattad korruption.

Aktuell forskning: Pandemier och barnafödande

Therese Nilsson, IFN, och Lunds universitet, är en av forskarna bakom studien "Disease and Fertility: Evidence from the 1918 Influenza Pandemic in Sweden" som du kan läsa mer om ovan. Studien visar att pandemier kan minska barnafödandet på lång sikt, vilket kan få negativa ekonomiska konsekvenser. Att nettoeffekten på lång sikt var att fertiliteten gick ner efter Spanska sjukan-pandemin, är en ny insikt, säger Therese Nilsson.

Forskning som studerat pandemier, men även andra typer av katastrofer, har visat på just högre barnafödande på kort sikt men med hjälp av unika historiska data som gör det möjligt att analysera vad som skedde över en lång tidsperiod, kan forskarna visa att ökningen bara är kortsiktig. Detta kan också kopplas till dagens pandemi, menar Therese Nilsson:

– Pandemier kan påverka befolkningstillväxten antingen direkt genom att invånare dör, eller indirekt genom att påverka fertilitet och migration. Trots att inte så många kvinnor i fertil ålder dött i Covid-19, kan pandemin ändå påverka fertiliteten eftersom den kan leda till att kvinnor och par kan välja att vänta med att skaffa barn, och /eller skaffa färre barn, som svar på den osäkerhet vi har relaterat till ekonomi och folkhälsa, säger hon.

Foto: Karl Gabor.

18 juni 2021| SNS: Lärdomar om integration

Mats Hammarstedt, Linnéuniversitetet och affilierad till IFN, medverkade när SNS summerade forskningsprojektet *Lärdomar om integration*. På webinariet summerades lärdomar från de tio rapporter som getts ut inom ramen för forskningsprojektet. Fokus har varit på hur fler personer som invandrat till Sverige ska kunna inkluderas på arbetsmarknaden och hur utbildningssystemet ska kunna skapa bättre studieresultat.

2 juni 2021| Ny SNS-rapport: Reformera konsumtionsbeskattningen

En högre skatt på konsumtion kombinerat med lägre skatt på arbete vore fördelaktigt för samhällsekonomin på flera sätt. Det argumenterar **Spencer Bastani**, IFAU och affilierad till IFN, för i den nya SNS-rapporten *Hur bör konsumtion beskattas?* Rapporten lanserades vid ett webinarium där även riksdagsledamöterna Kjell Jansson (M) och Anders Österberg (S), från riksdagens skatteutskott och Ulrika Hansson, skattejurist, Fastighetsägarna, medverkade.

25 maj 2021| Nedstängningar – rätt eller fel? Debatt vid Institute for Public Affairs i Lund

Var det rätt att inte stänga ned Sverige under pandemin? Frågan diskuterades av Lars Jonung, Lunds universitet, och **Lars Calmfors**, IFN och Stockholms universitet, vid ett seminarium anordnat av *Institute for Public Affairs* vid Ekonomihögskolan vid Lunds universitet. Samtalet leddes av Louise Bringselius, Lunds universitet.

Nytt om namn

Foto: Karl Gabor.

Olle Hammar är ny postdok på IFN. Han disputerade nyligen i nationalekonomi vid Uppsala universitet med avhandlingen *The Mystery of Inequality: Essays on Culture, Development, and Distributions*. Han har även tidigare varit affilierad till IFN och kommer att dela sin tid mellan IFN och Institutet för framtidsstudier.

Foto: Karl Gabor.

Joakim Jansson är ny postdok på IFN. Han har tidigare varit affilierad till IFN och haft en postdok-tjänst vid Linnéuniversitetet i Växjö. Han disputerade vid Stockholms universitet 2018 med avhandlingen *We are (not) anonymous: Essays on Anonymity, Discrimination and Online Hate*.

Foto: Elisabeth Gustafsson.

Henrik Hållerfors är ny forskningsassistent på IFN. Han har en masterexamen i nationalekonomi från Handelshögskolan i Stockholm. I sin masteruppsats undersökte han graden av riskdelning mellan svenska kommuner. Hans huvudsakliga intressen är arbetsmarknadsekonomi, offentlig ekonomi och beteendekonomi.

Foto: Elisabeth Gustafsson.

Therése Jonsson är ny forskningsassistent på IFN. Hon har en masterexamen i nationalekonomi från Stockholms universitet. I sin uppsats undersökte hon hur ekonomisk och politisk osäkerhet påverkar penningpolitikens effektivitet. Hon har sedan tidigare en kandidatexamen i nationalekonomi från Stockholms universitet och hennes intresseområden innefattar bland annat makroekonomi, digitalisering och globalisering.

Erik Lundin och Thomas Tangerås.
Foto: Karl Gabor.

Erik Lundin och **Thomas Tangerås**, IFN, har beviljats forskningsanslag om ca 4 miljoner kronor från Energimyndigheten för projektet "Målkonflikter i utbyggnaden av vindkraft i Sverige". Forskarna ska göra en statistisk analys av alla ansökningar för vindkraft i Sverige sedan 2003 för att se vilka ekonomiska, miljömässiga och politiska faktorer som har störst betydelse för om ett vindkraftsprojekt blir godkänt eller får avslag. Projektet inleds 2021 och beräknas vara avslutat sista juni 2025.

Nyhetsbrev:

Nyheter från IFN utkommer sex till sju gånger per år. Dessutom publiceras *News from IFN* två gånger årligen.

Nyhetsbrev

Redaktör: Eva Malm Öhrström, eva.malmohrstrom@ifn.se; tfn 08-665 4525. Ansvarig utgivare: Fredrik Sjöholm